

Programare funcțională

Introducere în programarea funcțională folosind Haskell
C09

Claudia Chiriță

Denisa Diaconescu

Departamentul de Informatică, FMI, UB

Cursurile din 21 decembrie nu se țin.

În schimb, vă invităm să participați la un curs invitat pe
18 decembrie, ora 12:00, Amf. Pompeiu.

Evie Ciobanu – Generalizare, dynamic dispatch și tipuri de date existențiale într-un engine de GraphQL

Descriere. În 2021, engine-ul de GraphQL Hasura putea fi folosit cu Postgres, iar noi a trebuit să-l generalizăm și pentru MSSQL (și să putem adaugă și alte backend-uri mai târziu). Am explorat mai multe variante (dynamic dispatch, typeclasses, etc.), și am ajuns la o variantă mixtă care folosește tipuri de date existențiale. Aș vrea să vă prezint cum am făcut asta ca un exemplu de cum un limbaj funcțional cu suport avansat pentru tipuri complexe poate ajuta în aplicații complexe din industrie.

Evie Ciobanu are experiență de peste 15 ani de programare, dintre care peste 5 ani exclusiv în programare funcțională.

A lucrat la multe proiecte și este pasionată de type theory, limbaje de programare funcționale, dependent types, Haskell, Lean, NixOS.

În timpul liber, Evie se ocupă de educație și activism LGBTQ+.

Monade - privire de ansamblu

Despre intenție și acțiune

[1] S. Peyton-Jones, *Tackling the Awkward Squad*: ...

- [1] A purely functional program implements a function; it has no side effect.
- [1] Yet the ultimate purpose of running a program is invariably to cause some side effect: a changed file, some new pixels on the screen, a message sent, ...

Exemplu

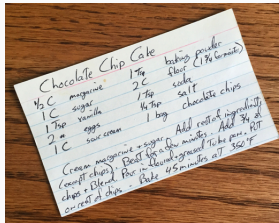
```
putChar :: Char -> IO ()  
Prelude> putChar '!'
```

reprezintă o comandă care, **dacă va fi executată**, va afișa un semn de exclamare.

Mind-Body Problem - Rețetă vs Prăjitură

c :: Cake

r :: Recipe Cake

IO este o rețetă care produce o valoare de tip **a**.

Motorul care citește și execută instrucțiunile IO se numește **Haskell Runtime System** (RTS). Acest sistem reprezintă legatura dintre programul scris și mediul în care va fi executat, împreună cu toate efectele și particularitățile acestuia.

Ce este o monadă?

Există multe răspunsuri, variind între

- O monadă este o clasă de tipuri în Haskell.
- "All told, a monad in X is just a monoid in the category of endofunctors in X, with product $\times$ replaced by composition of endofunctors and unit set by the identity endofunctor."

Saunders Mac Lane, Categories for the Working Mathematician, 1998.

- O monadă este un burrito.

<https://byorgey.wordpress.com/2009/01/12/abstraction-intuition-and-the-monad-tutorial-fallacy/>

<https://twitter.com/monadburritos>

Funcții îmbogățite și efecte

- Funcție simplă: $x \mapsto y$

știind x , obținem **direct** y

- Funcție îmbogățită: $x \mapsto$

știind x , putem să **extragem** y și să producem un **efect**

Referințe:

<https://bartoszmilewski.com/2016/11/21/monads-programmers-definition/>

<https://bartoszmilewski.com/2016/11/30/monads-and-effects/>

Funcții îmbogățite și efecte

Funcție îmbogățită: $x \mapsto$

Exemplu

Folosind tipul **Maybe** a

```
data Maybe a = Nothing | Just a
```

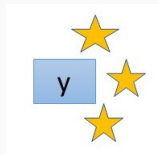
```
f :: Int -> Maybe Int
```

```
f x = if x < 0 then Nothing else (Just x+1)
```

Cum putem calcula $f.f$?

Funcții îmbogățite și efecte

Funcție îmbogățită: $x \mapsto$

Exemplu:

Folosind un tip care are ca efect un mesaj

```
newtype Writer log a = Writer {runWriter :: (a, log)}
```

```
f :: Int -> Writer String Int
```

```
f x = if x < 0 then (Writer (-x, "negativ"))  
      else (Writer (x, "pozitiv"))
```

Cum putem calcula $f.f$ și să concatenăm mesajele?

Clasa de tipuri Monad

```
class Applicative m => Monad m where  
  (>=)  :: m a -> (a -> m b) -> m b  
  (>>)  :: m a -> m b -> m b  
  return :: a -> m a
```

În Haskell, monada este o clasă de tipuri!

Clasa **Monad** este o extensie a clasei **Applicative**!

- $m\ a$ este tipul **comenzilor** care produc rezultate de tip a (și au efecte laterale)
- $a \rightarrow m\ b$ este tipul **continuărilor** / a funcțiilor cu efecte laterale
- $>=$ este operația de „secvențiere” a comenzilor

Asociativitate și element neutru

Operația $>>=$ este asociativă și are element neutru **return**

- Element neutru (la dreapta):

$$(\mathbf{return} \ x) >>= g = g \ x$$

- Element neutru (la stânga):

$$x >>= \mathbf{return} = x$$

- Asociativitate:

$$(f >>= g) >>= h = f >>= (\lambda x \rightarrow (g \ x >>= h))$$

De ce nu este suficient fmap?

Exemplu: **putStrLn <\$> getLine**

```
<$> :: Functor f => (a -> b) -> f a -> f b
```

```
getLine  :: IO String
```

```
putStrLn :: String -> IO ()
```

```
-- in exemplul nostru, b devine IO ()
```

```
--                                [1] [2] [3]
```

```
putStrLn <$> getLine :: IO (IO ())
```

[1] **IO** din exterior reprezintă efectul pe care **getLine** trebuie să îl producă pentru a obține un **String** introdus de utilizator

[2] **IO** din interior reprezintă efectul care s-ar produce dacă **putStrLn** a fost evaluat

[3] **()** este tipul unitate întors de **putStrLn**

De ce nu este suficient fmap?

```
putStrLn <$> getLine :: IO (IO ())
```

Trebuie să unim efectele lui **getLine** și **putStrLn** într-un singur efect **IO!**

```
import Control.Monad (join)  
join :: Monad m => m (m a) -> m a  
join $ putStrLn <$> getLine
```

Notăția **do** pentru monade

$(>>=) \quad :: m\ a \rightarrow (a \rightarrow m\ b) \rightarrow m\ b$

$(>>) \quad :: m\ a \rightarrow m\ b \rightarrow m\ b$

Notăția cu operatori	Notăția do
$e >>= \backslash x \rightarrow \text{rest}$	$x \leftarrow e$ rest
$e >>= \backslash \_ \rightarrow \text{rest}$	e rest
$e >> \text{rest}$	e rest

`binding' :: IO ()`

`binding' =`

`getLine >>= putStrLn`

`binding :: IO ()`

`binding = do`

`name <- getLine`

`putStrLn name`

Notăția do pentru monade

```
twoBinds' :: IO ()
twoBinds' =
    putStrLn "name pls:" >>
    getLine >>=

    \name ->
        putStrLn "age pls:" >>
        getLine >>=

    \age ->
        putStrLn ("y helo thar: "
            ++ name ++ " who is: "
            ++ age ++ " years old.")
```

Notăția do pentru monade

```
twoBinds :: IO ()
twoBinds = do
    putStrLn "name pls:"
    name <- getLine

    putStrLn "age pls:"
    age <- getLine

    putStrLn ("y helo thar: "
              ++ name ++ " who is: "
              ++ age ++ " years old.")
```

Notăția do pentru monade

$(>>=) \quad :: m\ a \rightarrow (a \rightarrow m\ b) \rightarrow m\ b$

$(>>) \quad :: m\ a \rightarrow m\ b \rightarrow m\ b$

Notăția cu operatori	Notăția do
$e >>= \backslash x \rightarrow \text{rest}$	$x \leftarrow e$ rest
$e >>= \backslash \_ \rightarrow \text{rest}$	e rest
$e >> \text{rest}$	e rest

De exemplu

$e1 >>= \backslash x1 \rightarrow e2 >> e3$

devine

Notăția do pentru monade

$(>>=) \quad :: m\ a \rightarrow (a \rightarrow m\ b) \rightarrow m\ b$

$(>>) \quad :: m\ a \rightarrow m\ b \rightarrow m\ b$

Notăția cu operatori	Notăția do
$e >>= \backslash x \rightarrow \text{rest}$	$x \leftarrow e$ rest
$e >>= \backslash \_ \rightarrow \text{rest}$	e rest
$e >> \text{rest}$	e rest

De exemplu

$e1 >>= \backslash x1 \rightarrow e2 >> e3$

devine

do

$x1 \leftarrow e1$

$e2$

$e3$

Notăția do pentru monade

$(\gg=) \quad :: m\ a \rightarrow (a \rightarrow m\ b) \rightarrow m\ b$

$(>>) \quad :: m\ a \rightarrow m\ b \rightarrow m\ b$

De exemplu

$e1 \gg= \backslash x1 \rightarrow e2 \gg= \backslash x2 \rightarrow e3 \gg= \backslash\_ \rightarrow e4 \gg= \backslash x4 \rightarrow e5$

devine

Notăția do pentru monade

$(\gg=) \quad :: m\ a \rightarrow (a \rightarrow m\ b) \rightarrow m\ b$

$(\gg) \quad :: m\ a \rightarrow m\ b \rightarrow m\ b$

De exemplu

$e1 \gg= \backslash x1 \rightarrow e2 \gg= \backslash x2 \rightarrow e3 \gg= \backslash \_ \rightarrow e4 \gg= \backslash x4 \rightarrow e5$

devine

do

$x1 \leftarrow e1$

$x2 \leftarrow e2$

$e3$

$x4 \leftarrow e4$

$e5$

Functor și Applicative definiți cu return și >=>

```
instance Monad M where
```

```
  return a = ...
```

```
  ma >=> k = ...
```

```
instance Applicative M where
```

```
  pure = return
```

```
  mf <*> ma = do
```

```
    f <- mf
```

```
    a <- ma
```

```
    return (f a)
```

```
  -- mf >=> (\f -> ma >=> (\a -> return (f a)))
```

```
instance Functor M where
```

```
  fmap f ma = pure f <*> ma
```

```
  -- ma >=> \a -> return (f a)
```

```
  -- ma >=> (return . f)
```

Exemple de efecte laterale

I/O	Monada IO
Parțialitate	Monada Maybe
Excepții	Monada Either
Nedeterminism	Monada [] (listă)
Logging	Monada Writer
Stare	Monada State
Memorie read-only	Monada Reader

Monada Maybe (a funcțiilor parțiale)

```
data Maybe a = Nothing | Just a
```

```
(>>=) :: Maybe a -> (a -> Maybe b) -> Maybe b
```

```
return :: a -> Maybe a
```

```
instance Monad Maybe where
```

```
    return = Just
```

```
    Just va >>= f    = f va
```

```
    Nothing >>= _    = Nothing
```

Monada Maybe – exemplu

```
radical :: Float -> Maybe Float
```

```
radical x
```

```
    | x >= 0 = return (sqrt x)
```

```
    | x < 0  = Nothing
```

```
--  $a * x^2 + b * x + c = 0$ 
```

```
solEq2 :: Float -> Float -> Float -> Maybe Float
```

```
solEq2 0 0 0 = return 0
```

```
solEq2 0 0 c = Nothing
```

```
solEq2 0 b c = return (negate c / b)
```

```
solEq2 a b c = do
```

```
    rDelta <- radical (b * b - 4 * a * c)
```

```
    return ((negate b + rDelta) / (2 * a))
```

Monada Maybe – exemplu

Atenție! Acest exemplu folosește și monada listă care o să fie explicat în cursul următor.

```
-- a * x^2 + b * x + c = 0
solEq2All :: Float -> Float -> Float -> Maybe [Float]
solEq2All 0 0 0 = return [0]
solEq2All 0 0 c = Nothing
solEq2All 0 b c = return [negate c / b]
solEq2All a b c = do
    rDelta <- radical (b * b - 4 * a * c)
    let s1 = (negate b + rDelta) / (2 * a)
    let s2 = (negate b - rDelta) / (2 * a)
    return [s1, s2]
```

Pe data viitoare!